

Az eső már csak szemerkeit. Hősünk a köruti ujság hirdetőtábláiról olvasta le a legujabb híreket. „Ha a zsidó-kérdést nem bolygatná...” — hallotta ismét ismerőse fejtegetését. Mintha valaki fogta volna. Istenem, a lány?... Lassan hazabotorkált. Könyves polca előtt állt és nem tudott mihez fogni.

Fiatalember, hiszen még nem történt semmi magával... Magam sem tudom, hogy miről számolok majd be barátainak. Szorongva várom a továbbiakat. Bizonyára rengeteg történet van a zsebében és talán az a bizonyos bonyodalom sem hiányzik. De ezen az esős napon, amikor a remény megállt a levegőben, Középeurópában, a Duna fölött, ő a hajóra gondolt és a Nouvelle Revue Francaisere, amit éppen a kezébe fogott: Gidet olvasta...

Az a másik fiatalember azóta micsoda kalandot élt át az ékszerügnökökkel... Csendőrök elől fut valaki s a Duna fölött két sirály összecsap. A csónak mégis átviszi a Dunán a menekülőt. Minek beszélt azért a két emberért az ostoba... Amugy is felakasztották őket. Minek jöttek ide? S az a halott asszony, hogy ellenezte mindezt... Nem kellett volna annyira kinezni.

Azért nem kell ellágyulni fiatalember, mindenkivel megeshet ilyesmi. A szobában végnélküli csend és valami fojtó rendetlenség. Hősünk negyvennégy papircédulát rak ki a zsebéből, az egyikben van még üres hely s felír rá egy Gide-idézetet: „Akit szeretlek, gyere velem; hadd vigyelek odáig, hogy te még messzebbre juthass. S a lelkünk majd annyit ér, amennyivel lángolóbban égett, mint másoké.”

ÓDA EGY RUT LEÁNYHOZ

Irta: ARATÓ ANDRÁS

*Nem jöttem hozzád kárörvendő és lompos sajnálkozással
s vigasz-szavam sincs számodra. Honnan?*

*Csak megragadom sovány és beesett válladat,
megrázlak, mint goromba szél a vékonyderektű fákat
s beleordítom ijedten lapuló, két korcs füledbe,
mit hiába igyekszel ritkuló hajad alá rejteni,
hogy csúnya vagy, tépett és visszataszító...*

*Reszkető férfiujjak sohasem fognak gombján motozni
s nem siklanak le gyengéd és könnyörgő vágyakozásban
szepítés és elárvult kebleidre;*

*férfiszáj soha nem olvastja le arcodról
a csurranó és repedt festéket,
mi úgy szárad az orrod alatt, mint egy elmázolt csendélet;
zsongító, álmos, téli délutánokon, mikor kövér, puha
és imbolygó pelyhekben hull a hó, — mintha habozna a földre
leszállni —*

*senkisem vár rád buján és megittasultan;
s nyári éjszakákon, mikor a forróságtól a szunyogok is lihegve
csipkedik egymást,*

nem áll sehol egy férfi, a szelid ivlámpák fénye alatt
 órája settenő mutatóját lesve s csak reád gondolva.
 Nyár és tél, tavasz és őszi hiába váltja ruháját, téged kiteszt minden évszak, s minden naplemente.
 Ha alkonyatkor, lefüggönyözött és fülledt szobádban sirva magadra
 s te meztláb a földig süppedő tükör elé kúszol, hagynak
 úgy nézed sovány, szomorú és horpadt testedet,
 mintha önmagad csontvázát mutogatnád egy rossz hírű panopti-
kumban,

vagy kilóra mérnéd gyér bordáidat a rekedt ószeresnél,
 aki bedugja fejét az ablakon és rongyos cipők után faggat.
 ...Csak állsz sápadtan a goromba tükör előtt,
 talpad alatt hideg marad a padló
 s te észre sem veszed, hogy hűtlen papucsod is elbujt az ágy alá,
 mintha nem érdekelné a látvány...

Te korcs! Te idétlen! Te hiába-született, aki mindennap újra teme-
ted bánatodat,

mit vánszorogsz, mondd, mit vánszorogsz bágyadtan
 az esti szürkületben, a lucskos, közömbös és hideg uccákon?
 A lámpafény sem téveszti meg az irgalmatlan férfiakat,
 hiába álmodsz róluk reszketően, éberén és sóvárogva...
 Kitaposott cipődben vékonyka és görbe a lábad
 s lötyög, ó hogy lötyög rajtad a drága selyemharisnya,
 ami telt asszonyok combján feszül, mint piros almák ruganyos bőre...
 Mig esetlen csetlesz-botlasz s arrébb löknek a járókelők is,
 néha lábad elé gurul egy szuszogó mopszli,
 körülszagol prüszkölve, mint egy tornyot s aztán
 elszalad boldogan és vidám csaholással,
 mert még a lámpaoszlop, vagy a szürke házak sarka is többet ér,
 Ó, te rút, te ocsmány, te visszataszító! mint te...

Gondolkodás nélkül és tiszta lelkiismerettel
 kitekerném érted a legszebb táncosnő nyakát,
 ha néked adhatnám formás lábát, finom bokáját
 s azt a kis gödröcskét, ott, a térdkalácsa felett;
 ölnék és fosztogatnék érted, mint középkori rablók, vad martalócok;
 falvakat perzselnék s kontyos vénasszonyokat haznék karóba,
 ha egyetlen mosolyt csalhatnék sápadt arcodra,
 amit az istenek így megaláztak és meggyaláztak és megbecsteleni-
 tettek!
 De minden hiába! Ne reménykedj!
 Ha zord katonák milliói állnak csatarendbe érted;
 ha leugrik közénk a hold és cégérnek áll be a sánta borbélyhoz;
 ha lepereg az égről a szivárvány és puha selyemkendőként nyakadra
 ha arkangyalok fújják meg harsonáikat; kúszik;
 ha kettéreped a föld, mint bicskával szeletelt kerek alma:
 terajtad már ez sem segíthet!

Te nyomorult! Orcádba köpöm hát gunyolón és durván és vad röhö-
 hogy ocsmány vagy, rút és visszataszító! gés közt,
 Egy életen át hurcolhatod lógó hasadat és fityegő szádat

*s tűrheted a lotyók szánandó mosolyát is.
 Boldogtalan! Ne várj senkitől irgalmat, viseld el így a sorsod:
 keservesen és sirva és megalázva.
 Mert mi is így élünk mind. Nincs irgalom, számunkra sincsen!
 Mi sem tudjuk, hogy miért gyurtak bennünket e földtekére
 sárból és agyagból és könnyszagu veritékből
 s ha keserves fájdalomunkban felbőgünk az égre,
 mi sem értjük, hogy mért nem hullnak le megfáradt lábaink elé,
 könnyezve és zokogva, egymásután a csillagok...*

MUNKA ÉS PIHENÉS

Irta: GÁI ERNŐ

1.

A különböző államok szociálpolitikai törekvéseiben, függetlenül az illető állam társadalmi-politikai alkatától mindenütt a munkautáni szabadidő felhasználásának a kérdése elsőrangú. Ha a múlt században e kérdéssel csak a népboldogító utópisták foglalkoztak s a háború előtti munkástörekvések elsősorban a nyolc órás munkanap elérését célozták, úgy napjaink szociális törvényhozásainak homlokterébe a munkás pihenése, szórakozása, valamint a munkásnevelés kérdése került. Időszzerűvé e kérdéseket a nyolc órás munkanap általános bevezetése, illetve annak helyenkénti további csökkentése, a fizetett szabadságok elterjedése, a munkás-művelődési mozgalmak s a tőkés államok szociálpolitikai kísérletezései tették.

Társadalomtudományi szempontból a munka, pihenés és szórakozás fogalmi viszonylagosak. Tartalmuk szerint mereven nem határolhatók el; ugyanaz a tevékenység hol munka, hol szórakozás formájában jelentkezhet. (Pl. a vadászat). Így a szórakozás fogalma csak szubjektíve határozható meg, nevezetesen: az a tevékenység, amit az ember nem érzel munkának. A munka-szórakozás ellentétessége azonban nem abszolút érvényű. A primitív társadalmakban ez a kettéhasadás nem is létezik. Ezekben a társadalmi egységekben a munka és szórakozás egymásbafonódnak, egymásbaolvadnak és nem különböztethető meg egyik a másiktól. Így pl. az ausztráliai szigetek lakói számára a halászat jöllehet ma is első sorban életfenntartásukat szolgálja, egyben lehetőség is szórakozásaik, egyéniségük és művészi hajlamaik kiélésére.

A civilizált társadalmakban csak a tudósok és művészek tevékenységében nem lelhető fel a munka és szórakozás közti válaszfal. A hőmunkásnál ellenben úgy a közvetlen egyéni, mint a távolabbi általános célkitűzések véglegesen elváltak. Ez — sok más tünettel együtt — a tőkés termelési mód s a munkamegosztási folyamat következménye.

A munka és szórakozás között lélektanilag sincs eltérés. A nehézségek legyőzése feletti öröm, a vállalkozás és versengés ösztönerői mindketőben egyenlő mértékben adottak. Míg azonban a primitív ember számára az elvégzett munka egyformán biztosítja életfenntartását és önértékelését, addig a civilizált embernél az anyagi és erkölcsi sztimulensek elszaka-